

BARNAFRID
LINKÖPINGS UNIVERSITETSocialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
kopia
kalle.brandstedt@regeringskansliet.se

Remiss: S2023/00827

Remissvar Linköpings universitet -Barnafrid Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10)

Barnafrid, nationellt kunskapscenter om våld mot barn, har beretts möjligheten att inkomma med ett remissvar på delbetänkandet från Utredningen om stärkt stöd till tandvård för våldsutsatta och ökad kontroll över tandvårdssektorn. Barnafrid svarar på denna remiss som en del av Linköpings universitet, men avstår från att kommentera de förslag som rör tandvårdskostnader och ersättning i kapitel 6. Detta eftersom vårt kompetensområde är inom våldsutsatta barn, där sådan tandvård som utretts redan är kostnadsbefriad för patienter.

Sammanfattning av synpunkter

Barnafrid tillstyrker utredningens förslag och välkomnar de lagändringar som utredningen föreslår. Vi vitsordar också utredningens komplettering av direktivet med *annat könsrelaterat våld*, men vill samtidigt påtala att detta inte nödvändigtvis inkluderar vuxnas våld mot barn, vilket vi ser som en brist. Barnafrid väljer att kommentera betänkandet i enlighet med dess tematiska upplägg och våra kommentarer om författningsändringar samlat under en rubrik.

Utredningen har inte fått uppdrag att lämna förslag i de delar som rör kartläggning av omfattning av våldsutsatthet, eller förslag efter utvärdering av hur tandvården arbetar med frågor om våldsutsatta patienter. I huvudsak har utredningen endast fått uppdrag att lämna förslag i de delar som rör ekonomiskt stöd vid våldsutsatthet, som för barn är mindre relevant. Detta vill Barnafrid beklaga, eftersom det innebär att utredningen inte kunnat lämna tillräckligt konkreta förslag i de delar av problematiken som rör barn, exempelvis om rutiner för frågor om våldsutsatthet eller samverkan med övriga delar av hälso- och sjukvården när tecken på våldsutsatthet hos barn föreligger.

Våldets omfattning

Angående utredningen om våldets omfattning, anser Barnafrid att betänkandet inte tillräckligt tydligt uttrycker att barn är mer våldsutsatta än vuxna, i förhållande

till andel av befolkningen. Utredningen har i enlighet med uppdraget varit mån om att förklara skillnader mellan mäns och kvinnors utsatthet, men i utredningens direktiv saknas tyvärr möjligheten till ett särskilt fokus och analys av barns våldsutsatthet. Utredningen bedömer (sid 94) att uppskattningsvis 6 % av vuxna och 14 % av barn och ungdomar som tandvården möter under ett år är utsatta för våld. Barnafrid har med anledning av den bedömningen, vilken vi själva bedömer som rimlig, en förväntan om mer specifik beskrivning av tandvårdens roll för barn i slutbetänkandet.

Utredningen bedömer att antalet personer per år som utsätts för könsrelaterat våld och våld i nära relation på ett sådant sätt så att tandvård behövs, till intervallet 3400 – 8000. Barnafrid anser att denna bedömning inte är oskäligen, men sannolikt en underskattning av det verkliga antalet. Skattningen tar inte tillräcklig höjd för det mörkertal av orofaciala skador som i verkligheten har orsakats av våld, men som av patienter eller deras vårdnadshavare beskrivs med en anamnes utan våldsinslag.

Tandvårdsbehov orsakat av psykiskt trauma efter våld

Barnafrid delar utredningens bedömning att skador till följd av att patienten under lång tid undvikit tandvårdsbesök på grund av psykiskt trauma efter våld, ska bedömas som orofaciala skador efter våld.

Utredningens bedömningar

- Barnafrid delar utredningens bedömning att tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som övrig hälso- och sjukvård i frågor om våld i nära relationer.
- Barnafrid delar bedömningen att tandvården ska ges samma möjlighet att få tillgång till statliga stimulansmedel genom överenskommelser mellan staten och SKR, som övrig hälso- och sjukvård.
- Barnafrid delar bedömningen att tandvården ska ges samma förutsättningar att dokumentera tecken på våldsutsatthet oavsett var på kroppen tecknen uppträder.
- Barnafrid delar i stort bedömningen att frågor om våldsutsatthet ska ställas till samtliga patienter som en del i anamnestagning. Dock vill vi framhålla att utredningen i sitt fortsatta arbete skulle behöva konkretisera vad detta innebär för barn, även om vi inser att det ligger utanför utredningens egentliga uppdrag. Är det möjligt att ställa frågor på indikation, eller rutinbundet obligatorium till alla vid alla besök? När och hur ska barn tillfrågas om våldsutsatthet i enskildhet utan närvarande medföljande vuxen? Hur ska rutiner för maskning (skyddade sökord) av dokumenterade fynd för vårdnadshavare ordnas vid behov? Samt kanske viktigast av allt: Tydliga rutiner för hur tandvården agerar när barn och unga bejakar frågor om våldsutsatthet, måste finnas på varje mottagning.

Vi ställer oss också frågande till om dessa frågor i anamnesen ska ses som en ny uppgift till tandvården som ska kompenseras med ekonomiska medel. Det bör enligt oss snarare ses som en nödvändig integrerad del av en basundersökning, där *frånvaro* av frågor om våldsutsatthet ska ses som en avvikelse från rutin, som behöver motiveras.

- Barnafrid delar bedömningen att utbildning, fortbildning och kompetensutveckling för personal i tandvården om våldsutsatthet ska prioriteras. I synnerhet fortbildning för den personal som utbildats före 2018 - 2019, då examensmål om mäns våld mot kvinnor infördes i tandläkar- respektive tandhygienistutbildningen.
- Barnafrid delar bedömningen att direkta kontaktvägar till övrig hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och frivilligorganisationer ska underlättas. Även här framhåller Barnafrid att utredningen skulle behöva återkomma med mer konkreta förslag avseende regelverk och rutiner för de fall där barn misstänks vara utsatta för våld.

Utredningens författnings- och förordningsförslag

Barnafrid tillstyrker tillägget i tandvårdslagen (1985:125) §§ 8 a och 17. Tilläggen reglerar regionernas ansvar för att erbjuda tandvård vid orofacial skada som direkt följd av våld, samt att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter gällande detta.

Barnafrid tillstyrker tillägget i tandvårdsförordningen (1998:1338) 3 § och rubriken närmast före 3 §. Tillägget inkluderar orofacial skada som direkt följd av våld till de bestämmelser som avser avgifter i öppen hälso- och sjukvård. Dessa specificeras närmare under punkt 11 och 12 i 3 §.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
Linköping den 28 augusti 2023

Rikard Tordön
Utredare, Barnafrid

Laura Korhonen
Centrumchef, Barnafrid